

Maritim etnologi

SØMAND, FISKER, SKIB OG VÆRFT. *Introduktion til Maritim Etnologi*. Redaktion: Nordisk maritimhistorisk arbejdsgruppe ved Olof Hasslöf, Henning Henningsen og Arne Emil Christensen. Udg. af Københavns universitetsfond til tilvejebringelse af læremidler. Kbh. 1970. 333 sider. Ill. Kr. 78.

Det voksende studentertal fører i disse år til udgivelsen af en række håndbøger, enten genoptryk af ældre værker, samleværker af ældre og nye artikler eller som i det foreliggende værk af nyskrevne artikler om et bestemt emne. Emnets indhold angives i bogens hovedtitel, det er de to erhverv søfart og fiskeri med deres personer og udstyr, formidlet bl. a. gennem skibsbyggeriet.

Men hvorfor nu en særlig afgrænsning af denne afdeling af etnologien? Kunne den ikke med skyldig hensyntagen til den særart, som man – ligegyldigt hvilken side af etnologien man beskæftiger sig med – må tage i betragtning, behandles som etnologi i al almindelighed? Utvivlsomt, og forskellen på den foreliggende håndbog og f. eks. på den af Bringéus foranstaltede om Mat och miljö (Lund 1970) er vel heller ikke stor. Ønsket har været kraftigt at gøre opmærksom på den maritime side af etnologien, der føles forsømt. Derfor den ret polemiske tone, der forekommer i Hasslöfs afsnit: *Maritim etnologi och dess grannvetenskaper og Maritimt näringsliv i socialhistorisk belysning*, en polemik, der nok må betragtes som et lokalt svensk opgør med den retning, der – som han siger – »genom sin bundenhet vid doktrinen om lantbruket som modernäring blivit alltför ensidigt agrarorienterad« (s. 93).

Uanset polemikken giver Hasslöf i sin gennemgang en værdifuld påpegning af fremgangsmåden ved studiet og den kritiske sans, man må udvise ved udnyttelsen af det materiale, man fremskaffer. Forskerne »måste utan förutfattade meningar och doktrinär lärdomsbelastning ta sig ut bland människorna. I deras egna olikartade miljöer måste de med ögon, öron och alla sinnen öppna för observationer samt med hjälp av tjänliga instrument skaffa sig de oundgängliga objektskunskaperna, inblickar och inlevelse i deras arbete, levnadsförhållanden och tänkesätt, så att de sedan i studerkammaren kan analysera och tolka såväll de skriftliga källorna som föremålsdokumenten och de levande traditionerna av skilda slag« (s. 100). Det er krav, der alment kan anvendes på mange andre sider af etnologien, ialtfald dem hvor – som Arne Emil Christensen fremhæver – »visuelt-motorisk opplæring har som sitt hovedprinsipp »se på arbeidsprosessen og kopier den«, mens de mer konkrete opplysninger om dimensjoner på arbeidsstykker, proposjoner etc. lagres for fremtidig bruk ved hjelp av symboler som ikke krever bruk av skrift« (s. 240).

Bogens indhold udgøres af Hasslöfs to ovenfor citerede afsnit samt endnu to om henholdsvis *Begreppet levande tradition* og *Huvudlinjer i skeppsbyggnadskonstens teknologi*. De udgør tilsammen godt 1/3 af bogen. Henning Henningsen behandler *Sømandsliv ombord og i land*, hvor han opstiller forslag til et inddelingssystem, der skulle rationalisere og effektivisere udforskningen af denne

stærkt forsømte gren af etnologien. Knud Klem beskriver *Den danske kompagnifart* og viser gennem bilag, hvilke muligheder der gemmer sig i arkivernes materiale til belysning heraf.

Fartøjsproblemerne må siges at have fået en bred belysning. Hasslöfs bidrag er allerede nævnt, og hertil kommer Crumlin-Pedersen med en studie i den nordiske plankebåds konstruktive oprindelse, som han har givet titlen: *Skind eller træ?* Det vil sige, at han tager hele den gamle diskussion op til fornyet prøvelse med en frugtbar kritik af tidligere teorier. Som sin egen giver han oprindelsen for den klinkbyggede båd fra den udspændte stammebåd, *espingen*, sådan som den i vor tid kendes bl. a. fra Finland. For traditionen i bådbyggeriet redegør såvel Arne Emil Christensen: *Bådbyggerverktøy og læreprocess* og Nils Nilsson: *Varv och skeppsbyggeri vid en sydsvensk lastageplats*. Som det vil ses, er det overvejende teknologiske betragtninger, mens der siges meget lidt om de sociale forhold.

Skønt fiskeriet er en central del af den maritime etnologi, er det kun repræsenteret i bogen med et 20 sider langt afsnit af Kari Helmer-Hansen, der behandler næringslivet i Utgårdskilen, på øen Hvaler i dette århundrede: *Et utvær i vekst*. Det er en fortrinlig analyse af det lille samfund, men i sammenhængen nok en lidt mager repræsentation for studiet, selv om der i litteraturlisten henvises til Hasslöfs disputats fra 1949 og hans bidrag i *Folkliv* 1943–44 om fiskeredskab og arbejdsdag.

De fleste af bidragene er forsynet med noter og henvisninger, der må være vigtige i et værk af håndbogskarakter. Selv om Hasslöf anfører 118 numre i sin litteraturoversigt, og selv om man føjer andre til fra de øvrige noteapparater, bliver de ingeniørlunde fyldestgørende. Det gælder især fiskerilitteraturen. Hvorfor er Harald Hvarfners bog: *Fiskaren, laget och redskapet* (1964) ikke nævnt, hvorfor ikke Granlunds forskellige bidrag? Hvorfor for den sags skyld ikke Hasslöfs bidrag om fiskeri i *Schwedische Volkskunde*, hvor de svenske bidrag til udforskningen af erhvervet er anført? Man kan ikke uden videre gå ud fra som givet, at benytterne af håndbogen skal kende de nævnte værker. Det samme gælder for øvrigt *Nordisk Kultur XI–XIIA* (1955), hvor både Hasslöf og Granlund har bidraget. Listen kunne uden vanskelighed gøres længere.

Trods de påpegede mangler er bogen imidlertid et vigtigt bidrag til den etnologiske forskning og kan studeres med udbytte også af etnologer af agrar eller anden observans.

Holger Rasmussen

For sportens skyld

FOR SPORTENS SKYLD. Redigeret af Henning Nielsen. Nationalmuseet 1972. 200 s. 12 kr.

En hel bog med sportshistorie, spændende fra den gamle orient til vore dages brølende, lidenskabsoppiskede kæmpearenaer, det er da noget nyt. Og dog – det er kun nyt for så vidt angår samlingen om emnet.